

CENNET KADINLARININ
SEYYİDESİ
HZ. FÂTİMA

Ali AKSU
EDİTÖR

Sivas / Eylül 2017

Cennet Kadınlarının Seyyidesi Hz. FÂTİMA
Editör: Ali AKSU

Sivas Belediyesi Yayın Kurulu

Prof. Dr. Âlim YILDIZ
Prof. Dr. Recep TOPARLI
Prof. Dr. Hüseyin AKKAYA
İbrahim YASAK
Murat KIRAL

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Âlim YILDIZ
Prof. Dr. Recep TOPARLI
Prof. Dr. Ali AKSU
Prof. Dr. Ünal KILIÇ
Doç. Dr. Hakan YEKBAŞ

Yürütme Kurulu

Âlim YILDIZ
Ali AKSU
Ahmet DAĞÜSTÜ
Rukiye TOY
Çetin GÜLMEZ

Kapak ve Dizgi

Pikatron Medya Ltd. Şti.
0850 455 14 34

Yayıncı Sertifika No: 33979

ISBN:

978-605-2072-00-4

Baskı:

XXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXX

Sertifika No: XXXXXX

HZ. EBUBEKİR'E BİAT BAĞLAMINDA HZ. ÖMER'İN, HZ. FATİMA'NIN EVİNİ YAKTIĞI İDDİASI

Prof. Dr. Ali AKSU*

Hız. Fâtıma'yı alet etmek suretiyle Hız. Ömer'i karalamak için uydurulan ve bazı kaynaklarda farklı şekillerde zikredilen bir iddiaya göre Hız. Fâtıma ve eşi Hız. Ali, Hız. Ebû Bekir'e biat etmeyip evlerine çekilmişlerdir. Evde muhacirlerden başkaları da bulunmaktadır. Hız. Ömer onları Hız. Ebu Bekir'e biat etmedikleri takdirde evlerini yakmakla tehdit etmiş, evlerini basıp kapıyı kırmış, içeri girdiği sırada kapı ile duvar arasına sıkışan Hız. Fâtıma'nın kaburgaları kırılmıştır; bu sırada Hız. Fâtıma hamiledir ve çocuğu Muhsin veya Muhassin'i düşürmüştür. İddianın kısaca özeti bu şekildedir. Şimdi tebliğimizde biz önce Ehl-i Sünnet, sonra da Şiû kaynaklarında olayın nasıl geçtiğini verecek ve arkasından değerlendirmesi ile tebliğimi bitireceğim.

A-Sünnî Kaynaklarına Göre Hız. Ömer'in Hız. Fâtıma'nın Evini Yakması Olayı

Sünnî kaynaklarda söz konusu olay bazı yazarlar tarafından eserlerinde zikredilmektedir. Bunları sırasıyla şu şekilde verebiliriz:

1- İbn Ebu Şeybe (ö.159-235)

Ehli Sünnetin meşhur muhaddislerinden İbn Ebu Şeybe²⁸⁴, el- Musannef adlı eserinde olayla ilgili şu bilgileri aktarmaktadır: "Resulullah'tan sonra halk Ebu Bekir'e biat ettiği sırada Ali ve Zübeyr Fâtıma'nın evinde oturup konu hakkında istişarelerde bulunmaktaydılar. Bunu duyan Ömer, Fâtıma'nın yanına gelerek dedi ki: "Ey Allah Resulünün kızı! Vallahi insanlar arasında bize en sevgili kişi babandır. Babandan sonra ise bize en sevgili kişi

* Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Öğretim Üyesi.

²⁸⁴ Hakkında detaylı bilgi için bkz., Ali Yardım, "İbn Ebû Şeybe, Ebu Bekir", *DİA.*, İstanbul 1999, XIX, 442-443.

sensin. Allah'a yemin ederim ki bu sevgi, bu kişilerin senin evinde bir araya gelerek toplandıkları sırada evini ateşe vermeleri için emir vermeme engel değildir! Hz. Ömer bunları söyleyip gittikten sonra Ali ve Zübeyr, Fâtıma'nın yanına geldiler. Fâtıma, Ali ve Zübeyr'e hitaben şöyle söyledi: "Biliyor musunuz? Ömer buraya gelerek "Eğer siz, bir daha burada bir araya gelecek olursanız siz içinde olduğunuz sırada evi yakacağına Allah'a yemin edip gitti". Allah'a yemin ederim ki! Yemin ettiği şeyi yerine getirecektir!"²⁸⁵.

2. Belazürî (ö.279/892)

Meşhur İslam tarihçisi Ahmed b. Yahya b. Câbir el-Belâzürî²⁸⁶ ise Ensabü'l-Eşraf adlı kitabında bu konuyla ilgili rivayeti şu şekildedir: "Ebu Bekir, Aliye biat etmesi için birini gönderdi, ama Ali ona biat etmedi. Sonra Ömer fetile (ateş yakmak, tutuşturmak için kullanılan bir şey) ile birlikte Fâtıma'nın kapısına dayandı. Kapının önünde Fâtıma ile karşılaştı. Fâtıma, Ömer'e: "Ey Hattabın oğlu! Evimi yakmak mı istiyorsun? dedi. Ömer de: "Evet, bu babanın gönderildiği şeye yardımcı olacaktır. Ali çıktı ve biat etti". Hatta rivayetin devamında Hz. Ali'nin "Kur'an'ın cem edilmesine kadar biate çıkmayacaktım" dediği de belirtilmektedir. İlginçtir Şii müellifler bu rivayeti aktarırken rivayette Hz. Ali'nin, dışarı çıkıp Hz. Ömer'e biat ettiği belirtilmesine rağmen kaynaklarında bu ibareye hiç yer vermemektedirler.²⁸⁷

3- İbn Kuteybe (ö.276/889)

Ehli Sünnetin çok meşhur tarihçilerinden ve ediplerinden olan Abdullah b. Müslim İbn Kuteybe²⁸⁸ konuyla ilgili kendisine nispet edilen²⁸⁹ el-İmame ve's-Siyase kitabında ise konuyu şu şekilde aktarmaktadır: "Ebu

²⁸⁵ İbn-i Ebi Şeybe, *el-Musannef*, Dâru'l- Fikir, 1989, VIII, 572. Kenzul- Ummal'de geçen rivayette evi yakma yerine kapıyı yakma geçmektedir. Bkz. Alaüddin Ali el- Muttaki, *Kenzul'- Ummal*, Ürdün 2005, I, 681.

²⁸⁶ Hakkında detaylı bilgi için bkz., Abdülaziz ed-Dürî, *Bahsün fi neş'eti ilmi't-Tarih inde'l-Arab*, Beyrut 1960, s. 48-51; Mustafa Fayda, "Belâzürî", *DİA*, İstanbul 1992, V, 392-393.

²⁸⁷ Belazürî, *Ensab*, I, 586.

²⁸⁸ İbn Kuteybe hakkında detaylı bilgi için bkz., Hüseyin Yazıcı, "İbn Kuteybe", *DİA*, İstanbul 1999, XX, 145-149.

²⁸⁹ el-İmâme ve's-Siyâse'nin İbn Kuteybe'ye ait olmadığı ileri hususunda genel bir kanaat oluşmuştur. Konuyla ilgili bkz., Bkz. M. Bahaüddin Varol, "el-İmame ve's-Siyase" İsimli Eserin Müellifi İbn Kuteybe'midir?" <http://www.islamiarastirmalar.com/upload/pdf/e36666e1f3c7fb8.pdf>; Yazıcı, "İbn Kuteybe", *DİA*, XX-145-149.

Bekir, kendisine biat etmeyip Ali'nin evinde toplananları aramaya koyulmuş ve Ömer'i bu iş için onların peşi sıra göndermişti. Ömer, onlar Ali'nin evinde olduğu sırada oraya gelerek dışarı çıkmaları için bağırdı. Ancak onlar dışarı çıkmaktan kaçındı. Bunun üzerine Ömer odun getirmelerini isteyerek şöyle dedi: "Ömer'in canı elinde olana yemin olsun ki dışarı çıkın yoksa içindekilerle birlikte ateşe vereceğim!". Birisi "Ey Ebu Hafs! (Hz. Ömer'i kastediyor) Peygamberin kızı Fâtıma da buradadır" dedi. Ömer: "O da olsa fark etmez" dedi. Daha sonra Ömer bir grupla birlikte Fâtıma'nın evinin önüne gelerek kapıyı çaldı. Fâtıma onların seslerini duyunca en yüksek sesle Ey babacığım! Ey Resulullah! Senden sonra Hattab'ın oğlu (Ömer) ve Ebu Kuhafe'nin oğlu (Ebu Bekir) ne kadar da kötü davranıyor! diye feryat etti. Fâtıma'nın bu feryadını ve ağlama sesini duyan topluluk bu işten vazgeçip ayrıldılar. Ancak Ömer ve başka bir topluluk orada kaldı. Sonra Ali'yi dışarı çıkarıp Ebu Bekir'in yanına götürerek biat et dediler. Ali, "Eğer biat etmesem ne olacak? dedi. Bunun üzerine kendisinden başka ilah olmayan Allah'a and olsun ki boynunu vuracağız" dediler"²⁹⁰.

4- Taberi (ö.310/923)

Ehli Sünnetin önemli âlimlerinden ve tarihçilerinden Muhammed b. Cerir et-Taberî²⁹¹, meşhur İslam tarih kitabı Tarihu'l-Ümem ve'l-Mülûk'unda Hz. Fâtıma'nın evine karşı yapıldığı iddia edilen olayla ilgili şu bilgileri vermektedir: "Ömer bin Hattab, Ali'nin evine geldiğinde Talha, Zübeyr ve muhacirden bir grup da orada idi. Ömer, onlara hitaben şöyle söyledi: "Allah'a and olsun ki ya dışarı çıkıp biat edersiniz ya da evi yakarım! O sırada Zübeyr elinde kılıcıyla dışarı çıktı. Ansızın ayağı kayarak elinden kılıcı yere düştü. Oradakiler ona saldırarak onu tuttular"²⁹².

Taberî konuyla bu rivayetin hemen arkasından Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in, Hz. Ali ile Zübeyr'in biatten geri kaldıklarını öğrendiklerinde hemen o ikisinin yanına gittiklerini (nerede olduklarını belirtmiyor) ve isteseler de istemeseler de biat etmeleri gerektiğini söylemeleri üzerine onların da biat ettiklerini belirtmektedir. Zübeyr'in kılıcı için de onun alınmasını ve ta-

²⁹⁰ İbn Kuteybe, *el-İmame ve's-Siyase*, thk. Taha Muhammed ez-Zeynî, by tr, I, 19-20.

²⁹¹ Hakkında detaylı bilgi için bkz., Mustafa Fayda, "Taberî, Muhammed b. Cerîr", *DİA*, İstanbul 2010, XXXIX, 314-318.

²⁹² Taberî, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, thk. Muhammed Ebu'l-Fazl İbrahim, Kahire ty., III, 202.

şa vurulmasını emretmektedir.²⁹³ Taberî burada Fâtıma'nın evinden değil Ali'nin evinden ibaresini kullanmaktadır. Ayrıca Şia'nın belirttiği gibi Fâtıma'ya saldırısından, çocuğunu düşürmesinden hatta Fâtıma'nın adından dahi bahsetmemektedir. Burada velev ki Hz. Ömer'in sert tavrı kabul edilse bile bunun sadece Hz. Fâtıma ya da Hz. Ali ile alakasının olmadığını söyleyebiliriz. Çünkü rivayette Hz. Ali'nin evinde Zübeyr ve muhaciründen bazılarının bulunduğundan bahsedilmektedir. Bu tamamen siyasi bir olaydır. Buradan Hz. Ebu Bekir'e tehdit ve zorla biat alındığı gösterilmeye çalışılmaktadır ki bu doğru değildir. Çünkü bu şekilde alınan bir biatin bir değerinin olmayacağı hepimizin malumudur. Kaldı ki Sa'd b. Ubâde Hz. Ebu Bekir'e biat etmemiştir ve herhangi bir zorlamada yapılmamıştır.

Taberî, söz konusu eserine aldığı tüm rivayetlerin sağlam olduğu iddiasında değildir. Hatta daha da ileri giderek o söz konusu eserine aldığı rivayetlerde kendisinden önceki Şîî tarihçilerden yararlanmış ve belki de bu yüzden kitabına geçmişteki bazı kişilerle ilgili olarak "Bu kitabımda zikrettiğim haberlerden bir kısmını, okuyucusu doğru ve gerçek bulmayabilir veya çirkin sayabilir, onlar bilsinler ki, bu haberler tarafımızdan uydurulmuş değildir. Bazı nakilciler bu haberleri bizlere ulaştırdılar. Bu haberler, bize nasıl nakledilmiş ise, biz de aynı şekilde sonrakilere naklettik..." Açıklamasıyla başlamıştır.

5- İbn Abd Rabbih (ö. 328/940)

İbn Abd Rabbih, el-Ikdü'l Ferîd isimli kitabında Hz. Ebu Bekir'in halife seçilmesi olayına Hz. Ebu Bekir'e biat etmekten kimlerin kaçındığı konusunu bir başlık altında vererek şunları ifade etmektedir: "Ali, Abbas ve Zübeyr, Fâtıma'nın evinde oturmuştu. Ebu Bekir, Ömer'i onlara gönderecek dışarı çıkmamaları halinde onlarla savaşmasını istedi. Ömer İbn Hattab, evi yakmak için bir miktar ateşle birlikte Fâtıma'nın evinin yolunu tuttu. Evin önünde Fâtıma ile karşılaştı. Fâtıma ona: Ey Hattab'ın oğlu! Evimizi yakmaya mı geldin? dedi. Ömer: "Evet, yakacağım". Ya da siz de ümmetin katıldığına olduğuna dâhil olursunuz (yani biat edersiniz)" dedi. Arkasından Ali evden çıktı ve Ebu Bekir'e biat etti".²⁹⁴

²⁹³ Taberî, III, 203.

²⁹⁴ İbn Abd rabbih, el-Ikdülferid, thk. Abdülmuhyer et-Terhîni, Beyrut 1983, V, 13.

6- Ebu Ubeyd Kasım b. Sellâm (ö. 224/839)

Şu ana kadar zikrettiğimiz kaynaklar olayı bu bağlamda zikretmektedirler. Ebu Ubeyd Kasım b. Sellâm gibi diğer müellifler ise konuyu doğrudan değil de dolaylı bir şekilde ele almaktadırlar. Ebu Ubeyd, Ehli Sünnet fakihleri tarafından güvenilir bir kitap olan el-Emval kitabında konuyla ilgili olarak şunları belirtmektedir: “Abdurrahman bin Afv, şöyle demektedir: “Ebu Bekir hastalandığında ziyareti için evine gittim. Aramızda geçen uzun konuşmaların ardından şöyle söyledi: “Keşke yaptığım şeylerden üç tane-sini yapmasaydım. O üç şey şunlardır: Keşke Fâtıma’nın evinin hürmet perdesini yırtmasaydım ve onu kendi haline bıraksaydım. Savaş için kapalı olsaydı bile”.

Hz. Ebû Bekir’in halifelik döneminde yapmış olduğu bazı davranışlarından dolayı pişmanlık duyduğu; gerçekleştiremediği bazı durumlar için hayıflandığına dair Şîa ve Ehl-i Sünnet kaynaklarında bazı rivayetlere rastlanmaktadır.

7-Şehristânî (231/845)

İbrahim b. Seyyâr en-Nezzâm, el-Milel ve’n-Nihal adlı eserinde konuyla ilgili şu bilgileri sunmaktadır: “Ömer, biat günü Fâtıma’nın karnına vurdu! Ömer’in bu saldırısı sonucu adını Muhsin koydukları karnındaki çocuğunu düşürdü!” Ömer, Biat günü Fâtıma’nın karnına öyle sert vurdu ki karnındaki bebeğini düşürmesine neden oldu. Bir yandan da şöyle bağırdı: "Evini içindekilerle birlikte yakın!" O anda evde Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'den başkası yoktu²⁹⁵.

B-Şîi Kaynaklarına Göre Hz. Ömer’in Hz. Fâtıma’nın Evini Yakması Olayı

Şii kaynaklarına göre olay özetle şu şekilde verilmektedir: İnsanlar, Hz. Ebu Bekir’e biat ettiklerinde Hz. Ali, Hz. Fâtıma, Hz. Zübeyr ve onlarla birlikte bazı kişiler biat etmediler ve Hz. Fâtıma’nın evinde toplandılar. Hz. Ömer, onları çıkarmak için yeğeni Kunfuz’u gönderdi. Eğer evden çıkmazlarsa evin kapısına odun yığacağını ve evin ateşe verileceğini onlara bildirmesini söyledi. Kunfuz, Hz. Ali’yi biat etmesi için halifenin yanına gelmesi konusunda ısrarla davet etti ancak Hz. Ali gelmedi. Bunun üzerine Hz.

²⁹⁵ İbrahim b. Seyyâr en-Nezzâm Şehristânî, el-Milel ve’n-Nihâl, I, 57.

Ömer, bir topluluk ile Hz. Ali'nin evine kadar gitti. Hz. Ali dışarı çıkmadı, onun yerine eşi Hz. Fâtıma çıktı. Hz. Ömer, Hz. Fâtıma'ya şöyle dedi: "Ey Resulullah'ın kızı Fâtıma! Evine sığınanları oradan çıkart. Onlar da diğer Müslümanların biat ettikleri gibi Ebu Bekir'e biat etsinler. Yoksa Allah'a yemin olsun ki onları içlerinde bulunduğu ev ile birlikte yakarım". Olayın büyümesi üzerine rivayetlere göre Hz. Ebu Bekir de olay yerine geldi.

Hz. Ali'nin sertlik ve cesaretini bilen, onun kılıcı ile birlikte evinden çıkmasından korkan Hz. Ebu Bekir, Kunfuz'a şöyle dedi: "Eğer çıkmazsa zorla evine gir. Bu da olmazsa evlerini ateşe verin". Ardından Kunfuz ve beraberindekiler izin almaksızın Ali'nin evine girdiler. Hz. Ali elini kılıcına uzattı. Onlar daha erken davrandılar ve ellerine kılıçlarını aldılar. O esnada Hz. Ali'nin yanında pek çok kişi vardı. Buna rağmen Ali'yi tuttular ve boynuna bir ip geçirdiler. Hz. Fâtıma, eşi Hz. Ali ile diğerlerinin arasına girdi. Kunfuz, Hz. Fâtıma'nın pazısına bir kamçı vurdu. Onun pazısında bir iz kaldı. Hz. Ebu Bekir, Kunfuz'a Hz. Fâtıma'ya vurmasını ve evinin eşliğinde sıkıştırmasını emretti. Kunfuz da denileni yaptı ve Hz. Fâtıma'yı iteleyerek kaburga kemiğini kırdı. Ayrıca Hz. Fâtıma kapıda sıkıştırıldığı için Muhsin veya Muhassin adındaki çocuğunu da düşürdü. Hz. Fâtıma vefat edinceye kadar yatakta yattı ve bu olaydan dolayı da şehit oldu. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer bununla da yetinmeyip Hz. Fâtıma'nın evini ateşe vermişlerdir.

Hz. Fâtıma bu olay üzerine babası Allah Resulünün gömleğini başının üzerine koyarak iki çocuğunun Hasan ve Hüseyin'in ellerinden tutarak "Ey Ebu Bekir! Ne yapmak istiyorsunuz? İki çocuğumu yetim, beni de dul mu bırakmak istiyorsunuz? Günah olmasaydı saçlarımı açar, Rabbime yalvarırdım" dediği belirtilmektedir.

Şîî kaynaklarında Hz. Fâtıma'nın başına geldiği söylenen olayların meydana geleceğinin Hz. Peygamber tarafından haber verdiği de iddia edilmektedir. Buna göre Hz. Peygamber şöyle demiştir: "Fâtıma benim kızım geçmiş ve gelecek tüm kadınların efendisidir. O, benden bir parçadır... Onun şiasını ateşten koruyacağıma size güvence veriyorum. Onu gördüğümde benden sonra kendisine yapılacakları hatırlıyorum. Sanki ben onunlayım. Evine zillet girecek, ona saygısızlıkta bulunulacak, hakkı gasp olunacak, mirasından alıkonulacak, yan tarafı kırılacak, karnındaki çocuğu düşürülecek ve o "Ey Muhammed!" diye bağırarak... Benden sonra hep mahzun ve kederli olacaktır"²⁹⁶.

²⁹⁶ Ya'kubî, II, 126; Mes'udi, İsbatü'l-İmame, s. 154-155; el-Kuleynî, VIII, 238; Meclisî, XXVIII, 38; Resul Ca'feriyan, *Tarihu Hulefâ*, Tahran 1387, II, 26; Arı, s. 215-217.

Şii yazarlara göre Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in, Hz. Fâtıma'nun evini yakması olayı kesinlikle gerçektir. Bunda herhangi bir şüphe yoktur. Şii kaynaklarında bu olay, "İhraku Beyti Fâtıma" (Fâtıma'nun Evinin Yakılması) olarak özel bir başlık altında incelenmektedir. Şii bazı müellifler bu konuyu yukarıda belirttiğimiz Ehli Sünnet kaynaklarından rivayetleri aktararak ispat yoluna gitmişler ve bunun için müstakil pek çok kitap yazmışlardır. Mesela Seyyid Mukarrib Ali en Nekavî el-Hüseynî tarafından "*en-Nâru'l-Hâtıma li Kâsidi İhraki Beyti Fâtıma*" ve Ali Liba'ın yazdığı "*Zehm-i Ateş: İhrâkı Beyt-i Fâtıma der Menâbi Ehl-i Sünnet*" bunlardan sadece ikisidir.

Değerlendirme

Bu olayın Şia'nın iddia ettiği gibi olmadığını şu sebeplerle açıklayabiliriz:

1- Her İslam tarihi kaynaklarında zikredilen olayı kabul etmek doğru değildir. Hz. Ömer'in, Mısır'ın fethi sonrasında Amr b. el-As'a İskenderiye Kütüphanesini yakmasını emrettiği iddiası gibi. Söz konusu iddianın, Abdüllatif b. Yusuf el-Bağdâdi, İbnü'l-Kıftî ve Ebü'l-Ferec Maltî tarafından zikredilmiş olması, bu olayın gerçek olduğu anlamına gelmez²⁹⁷. Ayrıca eğer böyle bir olay meydana gelmiş olsaydı neden ilk dönem İslam tarihi kaynaklarında yer almasın? Hz. Ömer'in, Hz. Fâtıma'nun evini yaktırması iddiasının muhtemelen Hz. Ömer'in İskenderiye Kütüphanesini yaktırdığı iddiasına binaen yapılmaktadır. Yani kütüphaneyi yaktıran Hz. Ömer'in böyle bir eyleme girişebileceği düşünülmektedir. Hâlbuki Hz. Ömer'in İskenderiye kütüphanesini yaktırdığı hususu kesinlikle doğru değildir.

Yine Hz. Peygamber'in, Hz. Zeyneb bnt. Cahş ile evliliği hakkındaki iftiralar da bazı İslam tarihi kaynaklarında yer almaktadır. Bu bilgilerin doğru olduğuna inanmak mı gerekiyor? Bu tür haberleri Müslüman tarihçilerin eserlerine almış olmaları, bu bilgilerin doğru olduğu anlamına gelmez. İslam tarihinde birçok Müslüman âlimin rivayeti daha sonra gelen araştırmacılar tarafından tenkit usulleri çerçevesinde reddedilmiştir ve bu tabii bir durumdur. Kaldı ki -yukarıda da belirttiğimiz gibi- hiçbir Sünnî İslam tarihçisi, Hz. Ömer'in Hz. Fâtıma'nun evini yaktığını belirtmez. Bu nedenle

²⁹⁷ Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz., Adem Apak, "İskenderiye Kütüphanesi'nin Akabeti", *İslami Araştırmalar Dergisi*, 2003, cilt 16, sayı: 1, s. 176-183; Sezgin Güçlüay, Hz. Ömer ve İskenderiye Kütüphanesinin Yakılması Meselesi, *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Elazığ 1993.

bazı İslam tarihi kaynaklarında Hz. Fâtıma'nın evinin yakılması, dövülmesi hatta çocuğunu bu yüzden düşürmesi yönündeki haberleri tereddütsüz kabul etmek, tarafsız bir yaklaşım olmayacaktır.

2-Hz. Ömer'in, Hz. Fâtıma'nın evini yaktırmasına gerekçe olarak Hz. Fâtıma'nın ve eşi Hz. Ali'nin Hz. Ebu Bekir'e biat etmemeleri gerekçe olarak gösterilmektedir. Hâlbuki Hz. Ebu Bekir'e biat etmeyen sadece Hz. Fâtıma ve Hz. Ali değildir. Örneğin ensarın kendi aralarında halife seçtikleri Sa'd b. Ubade, Hz. Ebu Bekir'in seçilmesiyle halife olamamıştı ve bu yüzden de Hz. Ebu Bekir'e biat etmemişti. Sa'd'a karşı Hz. Ömer'in herhangi bir sert tutum içerisine girdiği konusunda kaynaklarımızda herhangi bir bilgi yoktur.

3-Hz. Ömer'in, Hz. Peygamber döneminde bazı olaylar karşısında sert tutum sergilediği bilinmektedir. Buradan hareketle Hz. Fâtıma'ya yönelik bu tür iddiaların Hz. Ömer'in eliyle yapıldığını söyleme konusunda etkili olmuştur. Hâlbuki Hz. Ömer'in sert çıkışlarına baktığımızda genellikle dinin ve Müslümanların birlik ve beraberliğinin temel alındığını söyleyebiliriz.

Hz. Ömer, hiçbir zaman bir Müslümana karşı fiili bir saldırıda bulunmamıştır. Evet, zaman zaman devleti, milleti ve toplumun geleceğini ilgilendiren konularda taviz vermemiş, sert davranmıştır. Ama bu hususlarda bile baktığımızda Hz. Ömer'in söylemlerinin eyleme dönüşmediğini, caydırıcılık unsuru taşıdığını söyleyebiliriz. Örneğin Hatib b. Ebî Beltea'nın Mekke'nin fethi öncesi Mekkelilere bilgi sızdırmasına Hz. Ömer çok sert tepki göstermiştir. Yine Sa'd b. Ubade'nin Hz. Ebu Bekir'e beyat etmemesi üzerine gösterdiği tepkiye²⁹⁸ baktığımızda da Hz. Ömer'in ümmetin birliği, beraberliği ve fitne çıkmaması konusunda tavizsiz ve sert olduğunu ifade edebiliriz. Ayrıca Hz. Ömer'in bu tür davranışlarını iyice tetkik ettiğimizde bunların halife olmadan önce gerçekleştiği bir vâkiadır. Dolayısıyla Şia'nın bu iddiasının objektif bir yaklaşım olmadığını söyleyebiliriz. Kaldı ki eğer Hz. Ömer, Hz. Fâtıma ve eşi Hz. Ali'ye karşı böylesine sert bir tutum sergilemiş olsaydı Hz. Ali neden eşi Hz. Fâtıma'nın vefatından sonra Hz. Ebu Bekir'e biat etsin? Şia bile her ne kadar İslamiyet'in geleceği düşünülerek hatta zorla Hz. Ali'nin Hz. Ebu Bekir'e biat ettiğini kabul etseler de²⁹⁹ kesin olan bir şey var ki o Şia'nın da Hz. Ali'nin, Hz. Ebu Bekir'e biat ettiğini ka-

²⁹⁸ Cem Zorlu, *İslam'da İlk İktidar Mücadelesi*, Konya 2002, s. 142.

²⁹⁹ Ethem Ruhi Fiğlalı, *İmamiye Şiası*, İstanbul 1984, s. 44.

bul etmeleridir. Kaynaklarda en çok zikredilen ve tercih edilen görüşe göre, Hz. Ali, Hz. Fâtıma'nın vefatına kadar biat etmemiş, ancak onun vefatından sonra -ki yaklaşık altı ay kadar- biat etmiştir. Ayrıca Sa'd b. Ubade'nin dışında biat konusunda gecikenlerin hepsi, Hz. Ali'nin biatından sonra gelip biat etmişlerdir.³⁰⁰

4- Hz. Ömer'in, Hz. Fâtıma'nın evini yaktırmasına gerekçe olarak Hz. Fâtıma'nın ve eşi Hz. Ali'nin Hz. Ebu Bekir'e biat etmemeleri gerekçe olarak gösterilmektedir. Hâlbuki Hz. Ebu Bekir'e biat etmeyen sadece Hz. Fâtıma ve Hz. Ali değildir. Örneğin ensarın kendi aralarında halife seçtikleri Sa'd b. Ubade, Hz. Ebu Bekir'in seçilmesiyle halife olamamıştı ve bu yüzden de Hz. Ebu Bekir'e biat etmemişti³⁰¹. Sa'd'a karşı Hz. Ömer'in herhangi bir sert tutum içerisine girdiği konusunda herhangi bir bilgi yoktur.

5- Eğer Hz. Ömer, Hz. Fâtıma ve eşi Hz. Ali'ye karşı böylesine sert bir tutum sergilemiş olsaydı Hz. Ali neden eşi Hz. Fâtıma'nın vefatından sonra Hz. Ebu Bekir'e biat etsin? Neden Hz. Ömer'e biat etsin? Neden Hz. Ömer döneminde ona istişare konularında yardımcı olsun? Neden Hz. Ömer, Hz. Ali'yi istişare heyeti içerisinde tutsun? Bütün bunları göz önünde bulundurduğumuzda bu iddianın ne kadar mantıksız olduğu anlaşılacaktır.

6-Siyer ve İslam tarihinde önemli kaynakların çoğu Hz. Ömer'in Hz. Fâtıma'nın evini yaktığı ve Muhsin ya da Muhassin isminde çocuğunu düşürmesine sebep olduğu konusuna hiç değinmemektedirler. Muhsin veya Muhassin, Hz. Ali'nin Fâtıma'dan olan, anne karnında veya küçük yaşta öldüğü belirtilen oğlu olarak bazı kaynaklarımızda geçmektedir. Ahmed b. Hanbel'in naklettiği bir rivayete göre Hz. Ali, oğulları Hasan ve Hüseyin'de olduğu gibi üçüncü oğluna da Harb adını koymayı ve Ebû Harb diye anılmayı istemiş, fakat her defasında Resûlullah bu adı beğenmeyerek başka isim koymuş, sonuncusunu da Muhassin (Muhsin) diye adlandırmıştır³⁰². İbn Hacer'in isnadını sahih gördüğü³⁰³ bu rivayetteki bilgi Taberî³⁰⁴ ve Ya'kûbî³⁰⁵ gibi bazı tarihçilerin eserlerinde de yer almaktadır. İbn Sa'd, Hz. Ali'nin Fâtıma'dan ve diğer eşlerinden olan çocukları hakkında bilgi verir-

³⁰⁰ Nureddin Ali b. Ahmed es-Semhûdî, Vefâü'l-Vefâ bi Ahbâri'l-Mustafa, thk., Muhammed Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut 1984, III, 995; İbn Kuteybe, el-İmame ve's-Siyase, s. 31.

³⁰¹ Zorlu, s. 137,143.

³⁰² Müsned, I, 98, 118.

³⁰³ el-İsâbe, VI, 243

³⁰⁴ Taberî, *Târîh*, V, 153

³⁰⁵ Taberî, *Târîh*, II, 213

ken Muhassin'den söz etmez ve saydıklarının dışında onun bir çocuğunun olduğuna dair sağlıklı bilgi bulunmadığını kaydeder³⁰⁶. İbn Kuteybe ise, Hasan ve Hüseyin'den sonra Muhassin'in adını zikreder ve küçük yaşta öldüğünü belirtir.³⁰⁷ Hz. Fâtıma'nın, Muhsin veya Muhassin'i düşürdüğü konusunda kaynaklarda böyle bir bilgi bulunmamaktadır.

İlk dönem siyer kaynaklarının bu tür iddialara değinmemesi, bize bu olayın gerçeği yansıtmadığını göstermektedir. Eğer böyle bir durum gerçekleşmiş olsaydı, siyer yazarları mutlaka değinirlerdi.

Siyer ve İslam tarihinde önemli kaynakların hemen çoğu neredeyse Hz. Ömer'in Hz. Fâtıma'nın evini yaktığı ve Muhsin ya da Muhassin isminde çocuğunu düşürmesine sebep olduğu konusuna hiç değinmemektedirler. Bunlardan biri de Zehebi'dir. Zehebi, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ isimli eserinde Hz. Fâtıma'nın hayatına uzunca yer ayırmakta ancak bu olaya hiç değinmemektedir.³⁰⁸ Ayrıca yine Zehebi, aynı yerde Hz. Fâtıma'nın hastalığı esnasında Hz. Ebu Bekir'in onun yanına girmek için istediğini, Hz. Fâtıma'nın da izin verdiğini, hatta Hz. Ebu Bekir'in muhtemelen Fedek Olayından dolayı Hz. Fâtıma'dan özür dileği ve onun da Ebu Bekir'i affettiği de belirtilmektedir³⁰⁹. Ancak bu olay Şii kaynaklarda hiç zikredilmemektedir.

Siyer alanındaki en önemli eserlerden biri olan İbn Sa'd'ın Tabakâtına baktığımızda Hz. Ömer'in, Hz. Fâtıma'nın evini yakmasına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Hz. Fâtıma'nın hayatına uzun yer ayıran İbn Sa'd, onun Hz. Ebu Bekir ile olan Fedek arazisi yüzünden aralarının biraz kırılgan olmasında dolayı Hz. Fâtıma hastalandığında Hz. Ebu Bekir onu ziyaret etmiştir. Hz. Ali de gelenin Ebu Bekir olduğunu isterse içeri alabileceğini söylemiştir. Hz. Fâtıma da izin vermiş ve Hz. Ebu Bekir özür dilmıştır, Hz. Fâtıma da affetmiştir³¹⁰.

Siyer alanındaki en önemli eserlerden biri olan İbn Sa'd'ın Tabakatında Hz. Ömer'in, Hz. Fâtıma'nın evini yakmasına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Hz. Fâtıma'nın hayatına uzun yer ayıran İbn Sa'd, onun Hz. Ebu Bekir ile olan Fedek arazisi yüzünden aralarının biraz kırılgan olduğunu, Hz. Fâtıma hastalandığında Hz. Ebu Bekir'in onu ziyaret ettiğini, Hz. Ebu Bekir ondan özür dilediğini, Hz. Fâtıma'nın da affettiğini belirtmektedir.

³⁰⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakaât*, III, 17-20.

³⁰⁷ İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif*, s. 210, 211.

³⁰⁸ Zehebi, *Siyerü A'lâmi'n-Nübelâ*, thk. Şauyb el-Arnâvut, Beyrut 1982, II, 118-134.

³⁰⁹ Zehebi, *Siyer*, II, 129.

³¹⁰ İbn Sa'd, *Tabakat*, X, 28.

Hz. Fâtıma'nın Hz. Ebu Bekir ile olan miras meselesini detaylı bir şekilde ele alan Zehebî de, Hz. Ömer'in, Hz. Fâtıma'nın evini yakması meselesi ile ilgili hiçbir bilgi vermemektedir.

7- Hz. Ömer ile Hz. Ali ve Hz. Fâtıma aile arasındaki ilişkilere baktığımızda Hz. Ömer'in Hz. Fâtıma'ya karşı böyle bir davranışta bulunmasını gerektirmez. Kaldı ki Hz. Ömer, Hz. Ali ve Hz. Fâtıma'nın damadır. Hz. Ömer, son evliliğini Hz. Ali'nin Hz. Fâtıma'dan olan kızı Ümmü Külsüm ile yapmıştır. Ömer'in bu evliliğiyle Rasulullah ile akrabalık kurma amacı taşıdığı bilinmektedir³¹¹.

Gerçekten de Hz. Ömer döneminde Ömer-Ali ilişkisine baktığımızda münasebetlerinin olumlu olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz Hz. Ömer, Hz. Ali'nin tavsiye ve uyarılarını dikkate almıştır. Bu da Hz. Ömer'in, Hz. Ali'ye saygı gösterdiğini, değer verdiğini ortaya koymaktadır. Örneğin hali-feliği süresince Hz. Ömer, beytülmalden ihtiyacı dışında hiçbir şey almaya dikkat etmiş sıradan bir Kureyşli gibi yaşamaya çalışmış ve Hz. Ali'nin bu konudaki tavsiyelerine uymuştur³¹².

Hz. Ömer'in, Hz. Ali ile ilişkisini göstermesi açısından şu olay da önemlidir: Hz. Ebu Bekir, peygamberlik iddiasında bulunan Tuleyhâ b. Huveylid üzerine bizzat yürümeye hazırlanınca onu Medine'de kalması ve ordunun başına Halid b. Velîd'in getirilmesini Hz. Ömer ile Hz. Ali birlikte söylemiş ve Hz. Ebû Bekir'i bu hususta ikna etmişlerdir. Bu da en azından Hz. Ebu Bekir döneminde Hz. Ömer'in Hz. Ali ile ilişkisinin iyi ve dostane olduğunu göstermesi için yeterli olmasa da bir delildir³¹³.

Yine Hz. Ömer'in Hz. Ali hakkında söylediği belirtilen şu söz de her ikisinin aralarındaki ilişkiyi göstermesi açısından da önemlidir: "Ali olmasaydı Ömer helak olurdu"³¹⁴.

Hz. Ömer'in, Hz. Ali ile ilişkisini göstermesi açısından bir başka delil de, diğer sahabîler gibi Hz. Ali'nin de Hz. Ömer'den pek çok hadis rivayetinde bulunmasıdır. Belirtildiğine göre Hz. Ömer, çoğu fikhî meselelerle ilgili olarak 500'ün üzerinde hadis rivayetemiştir³¹⁵.

Bilindiği üzere Hz. Ömer, Kur'an ve Sünnet'te hükmü bulunmayan meseleleri rey'e başvurarak hükme bağlamıştır. Rey'e verdiği önem sebe-

³¹¹ Fayda, "Ömer", 46.

³¹² Fayda, "Ömer", 47; Ebû Yusûf, I, 125-126.

³¹³ Fayda, "Ömer", 45.

³¹⁴ Fayda, "Ömer", 47.

³¹⁵ Fayda, "Ömer", 52.

biyle Hz. Ömer, “Ehl-i rey” olarak bilinen fıkıh ekolünün oluşmasında çok etkili olduğu kabul edilir. Irak’ta ortaya çıkan bu ekole Ömer’in etkisi onun en yakın müşavirlerinden Hz. Ali ve İbn Mes’ud vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Bu da onların ilişkisini göstermesi açısından önemlidir³¹⁶. Hz. Ömer, nasıl olur da kayınvalidesine karşı böyle bir ne İslami ne de insani olmayan bir davranışta bulunabilir?

Sonuç

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz:

Olay aslında muhtemelen Hz. Ömer’in hilafet konusunda Hz. Fâtıma’yı ikaz etme hadisesinin, tahrif edilmesinden kaynaklanmıştır. Rivayete göre, Hz. Ebu Bekir’in hilafetine henüz gönülleri yatmamış olan Hz. Ali ve Zübeyr’in Hz. Fâtıma ile bu konuyu birkaç defa görüştüklerini haber alan Hz. Ömer, çıkabilecek bir fitneyi önlemek maksadıyla Hz. Fâtıma’yı ziyaret etmiş ve ona dünyada en çok Resulullah’ı, sonra da onun kızını sevdiğini söylemiş, ancak bu sevginin “hilafet konusunu karıştırıp duran” kimselerin onun evinde toplanması halinde bu evi onlar içeride iken yakmasına engel olmayacağını belirtmiş, Hz. Fâtıma da onlara Hz. Ömer’in bu sözünü naklederek artık bir daha hilafet meselesini kendisine getirmemelerini istemiştir. Yoksa Şia’nın iddia ettiği gibi Hz. Ömer, ne Hz. Fâtıma’yı dövmüş, ne dövdürmüştü, ne evini yakmış ve ne de çocuğunu düşürmesine sebep olmuştur. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer bununla da yetinmeyip Hz. Fâtıma’nın evini ateşe vermişlerdir.

³¹⁶ Muhsin Koçak, “Ömer”, 52.